

Bronius Vaivada. 1937 m. Šeimos archyvas

BRONIUS VAIVADA- AKMUO, VILKAS

1900 05 29–1946 06 07

Bronius Vaivada gimė 1900 m. gegužės 29 d. Biržų aps. Vabalninko vls. Žadeikių k. valstiečių šeimoje. Tėvas Mykolas Vaivada turėjo 8 ha žemės. Šeimoje augo penki vaikai. Bronius iš jų buvo vyriausias.

1910–1913 m. B. Vaivada mokėsi Vabalninko vls. Kuprelišio mstl. pradžios mokykloje. 1921 m. baigė šešias Biržų gimnazijos klases. Tų pačių metų spalio 19 d. buvo pašauktas į Lietuvos kariuomenę, o lapkričio 12 d. priimtas į Karo mokyklą. 1923 m. sausio 9–20 d. B. Vaivada dalyvavo Klaipėdos išvadavime. 1923 m. spalio 15 d. baigė Karo mokyklą (V laida), jam suteiktas aviacijos leitenanto laipsnis ir jis paskirtas į Karo aviaciją. Tų pačių metų lapkričio mėn. baigė mokomosios eskadrilės teorinius kursus, jam suteiktas II eilės karo lakūno vardas. Nuo 1924 m. birželio 25 d. tarnavo 1-ojoje, nuo 1925 m. liepos 3 d. – 2-ojoje oro eskadrilėje. 1926 m. kovo 13 d. paskirtas Aviacijos dalių švietimo centro nariu, o liepos 7 d. – eskadrilės fotolaboratorijos vedėju. 1927 m. rugpjūčio 1 d. pakeltas į vyr. leitenantus, o spalio 15 d. perkeltas į 3-iąją oro eskadrilę oro žvalgu. Laisvu nuo tarnybos metu B. Vaivada toliau mokėsi. 1927 m. jis baigė S. Daukanto mokytojų seminariją Kaune, studijavo Vytauto Didžiojo universiteto Teologijos-filosofijos fakultete. 1930 m. lapkričio 23 d. B. Vaivada suteiktas kapitono laipsnis. 1931 m. sausio 1 d. jis buvo perkeltas į Karo aviacijos štabą ir paskirtas meteorologu, tais pačiais metais parašė vadovėlį „Aeronautinė meteorologija“. 1932 m., gavęs KAM stipendiją, išvyko studijuoti į Prancūziją. 1934 m. liepos 15 d. baigė Strasbūro universiteto Geofizikos ir matematikos institutą įgydamas inžinieriaus geofiziko kvalifikaciją. Po 1934 m. spalio 1 d.–1935 m. vasario 1 d. stažuotės Prancūzijoje B. Vaivada grįžo į Lietuvą ir rugsėjo 2 d. buvo paskirtas Karo aviacijos meteorologijos tarnybos viršininku. 1936 m. liepos 23 d. jam suteiktas majoro laipsnis. Deja, dėl sveikatos problemų nuo skraidymų buvo atleistas. 1935–1940 m. dėstė fiziką, aerologiją ir meteorologiją Karo aviacijos mokykloje, bendradarbiavo „Mūsų žinyne“ ir „Lietuvos sparnuose“. Už nuopelnus buvo apdovanotas Lietuvos nepriklausomybės medaliu (1928 m.), Didžiojo Lietuvos Kuni-gaikščio Gedimino 4-ojo laipsnio ordinu (1937 m.), garbės ženkle „Plieno sparnai“ (1939 m.) ir Klaipėdos išvadavimo bronzos medaliu.

Prasidėjus pirmajai sovietų okupacijai, 1940 m. spalio 22 d. B. Vaivada paleistas į atsargą.

Prasidėjus Vokietijos–SSRS karui B. Vaivada Žemaitijoje vadovavo sukilėliams. Nuo 1941 m. gruodžio 1 d. kartu su žmona Vanda bei dukrele Sigute Marija gyveno Utenoje, kur dirbo matematikos mokytoju Utenos „Saulės“ gimnazijoje.

1943 m. balandžio mėn. B. Vaivada įstojo į pogrindinę „Kęstučio“ organizaciją, kurios tikslas buvo kova už Lietuvos nepriklausomybę. Centrinis organizacijos štabas veikė Kaune. Jam buvo pavaldūs apskričių štabai, o šiems – valsčių štabai. Įstojęs į šią organizaciją, B. Vaivada buvo paskirtas Utenos apskrities štabo vadu ir turėjo sukurti apskrities organizaciją. Jau 1943 m. pabaigoje organizacijai priklausė apie 350 narių. Jie turėjo sukaupę nemažą ginklų arsenalą. Utenos apskrities štabas leido pagrindinius laikraščius „Prošvaistė“ ir „Laisvės kelias“.

1944 m. liepos viduryje sovietų kariuomenė įžengė į Lietuvą. Prasidėjo antroji sovietų okupacija. Tų pačių metų spalio 23 d. Utenos, Švenčionių ir Zarasų apskrityse suformuotos Lietuvos laisvės armijos (LLA) Tigro rinktinės vado Leono Vilučio-Arūno įsakymu Nr. 2 generalinio štabo majoras B. Vaivada-Akmuo buvo paskirtas Utenos rezistencinių jėgų koordinavimo poskyrio vadu, o lapkričio 12 d. įsakymu Nr. 004 B. Vaivada-Vilkui buvo pavesta parengti laisvės kovų planą „Pantera“, numatantį užimti rinktinės zonoje esančius miestus ir išvaduoti juose kankinamus žmones.

1945 m. B. Vaivada persikėlė į Panevėžį ir pradėjo dėstyti Mokytojų seminarijoje.

Nuo 1945 m. Kęstutėnų būriai aktyviai įsitraukė į ginkluotą rezistenciją. Tačiau saugumo tarnyboms į Utenos apskrityje veikusius partizanų būrius ir po-grindines organizacijas infiltravus NKGB agentus, 1945-ųjų birželį prasidėjo masiniai areštai, buvo suimti Tigro rinktinės vadai. 1945 m. birželio 20 d. suimtas ir B. Vaivada. Jis buvo kalinamas ir žiauriai tardomas NKGB kalėjime Nr. 10 Utenoje. Iš apklausos protokolų matyti, kad tardymai trukdavo net po keliolika valandų, dieną ir naktį. Liepos 26 d. B. Vaivada buvo pervežtas į NKGB Vilniaus vidaus kalėjimą, kur toliau vyko tardymai iki spalio mėnesio. Iš byloje esančių dokumentų galima spręsti, kad B. Vaivada buvo laikomas 22-oje, 23-ioje ir 27-oje kameroje. 1945 m. spalio 17 d. buvo pasirašytas tardymo užbaigimo protokolas, o lapkričio 2 d. jis perkeltas į NKVD 1-ąjį kalėjimą (buv. Lukiškių). 1945 m. lapkričio 22 d. NKVD kariuomenės karinis tribunolas B. Vaivadą nuteisė mirties bausme. Nuosprendis įvykdytas 1946 m. birželio 7 d. B. Vaivada buvo sušaudytas NKGB vidaus kalėjimo šaudymo kameroje. Jo ir kartu sušaudytų šešių pasmerktųjų palaikai buvo užkasti Tuskulėnų dvaro teritorijoje.

1999 m. gruodžio 13 d. mjr. B. Vaivada suteiktas kario savanorio statusas (po mirties).

Bronius Vaivada. 1945 m. Lietuvos ypatingojo archyvo baudžiamoji byla

Senasis Utenos „Saulės“ gimnazijos pastatas. Atminimo lenta 1945–1953 m. už Lietuvos laisvę žuvusiems Utenos „Saulės“ gimnazijos mokytojams ir mokiniams atminti. Utena, K. Ladygos g. 20. Įrengta XXI a. 1-ajame dešimtmetyje. R. Trimionienės nuotr., 2010 m.

2016 m. parengė Remigijus Černiūs
2020 m papildė Rūta Trimionienė